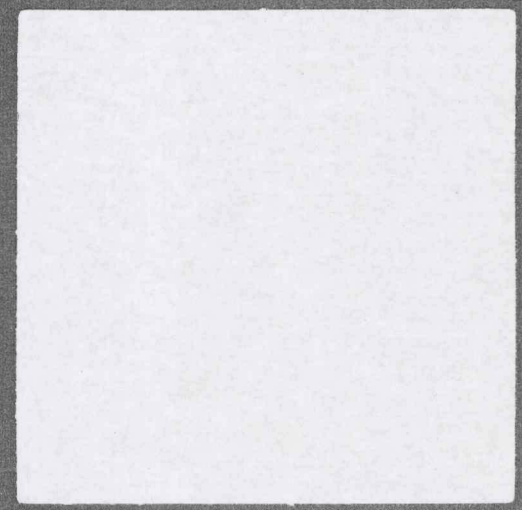
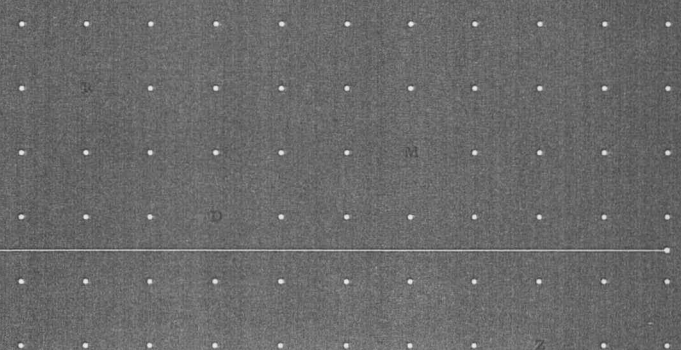
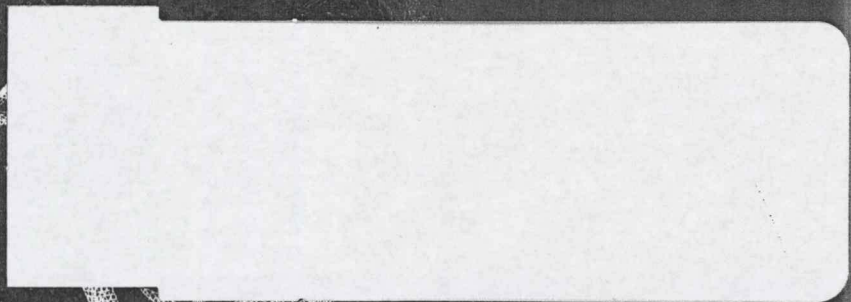
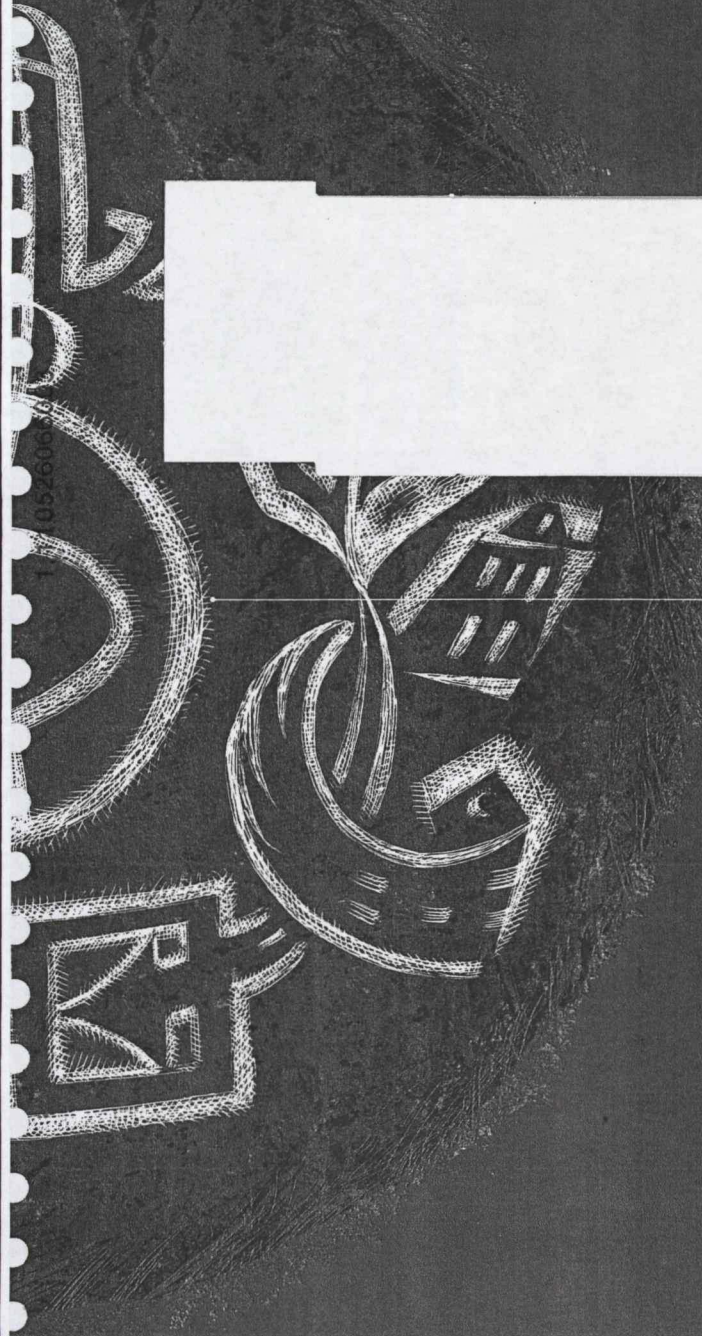

I 10-291
C-2
2806-2006

RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

datum in procedure:

18 NOV. 2004

datum aanwijzing:

28 JUNI 2006

errata:

DEFINITIEF

TOELICHTING

bij het besluit tot aanwijzing van
het beschermd stadsgezicht **Van Verschuerwijk**
gemeente Arnhem (Gelderland)
ex artikel 35 Monumentenwet 1988

Foto: Van Verschuerwijk

ARNHEM, VAN VERSCHUERWIJK

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer zijn bevoegd om gezamenlijk beschermd stads- en dorpsgezichten aan te wijzen. Het rechtsgevolg van de aanwijzing is dat de gemeenteraad ter bescherming van een stads- of dorpsgezicht een bestemmingsplan, als bedoeld in de Wet op de Ruimtelijke Ordening, vast moet stellen. In die zin kan de aanwijzing tevens een stimulans betekenen voor een te voeren ruimtelijk kwaliteitsbeleid.

In totaal zijn er in Nederland meer dan 300 beschermd stads- en dorpsgezichten met een geschiedenis die teruggaat tot vóór het jaar 1850. In het kader van het Monumenten Inventarisatie Project is ook de stedenbouw uit de periode 1850-1940 landelijk geïnventariseerd. Het besluit tot aanwijzing van de Van Verschuerwijk te Arnhem als beschermd stadsgezicht vloeit voort uit deze inventarisatie.

INLEIDING

De Van Verschuierwijk bevindt zich ten zuidoosten van het stadscentrum, direct buiten de singels en nabij het industrieterrein 't Broek (*kaart 1 en 2*). De wijk werd gebouwd op de zogenaamde Binnenvisschersweide, die in 1907 door de gemeente werd opgehoogd, zodat het bij hoge waterstanden van de Rijn niet meer zou overstromen. De vrij hoge erfpachtlasten en de nabijheid van het centrum waren redenen om te kiezen voor een relatief hoge bebouwingdichtheid.

De Van Verschuierwijk is een vroeg voorbeeld van een complex arbeiderswoningen, gebouwd volgens het principe van de hofbouw met een buiten- en binnenring. Naast de relatief hoge woningdichtheid bood de hofbouw het voordeel van een rustig en veilig speel- of groengebied op het binnenterrein. De Van Verschuierwijk heeft een oppervlakte van ongeveer een halve hectare en bestaat uit 213 arbeiderswoningen, drie (voormalige) winkels, een (voormalige) werkplaats en een (voormalige) school. De bebouwing bestaat uit een gesloten hoge buitenring en een lage binnenring. De hoge, stedelijk aandoende, buitenring bestaat uit twee bouwlagen met een kap met een grote variatie in architectuur. Via poorten (onderdoorgangen) is het binnenplein bereikbaar. Aan dit binnenplein staan drie rijen woningen van één bouwlaag met kap en het voormalige schoolgebouw. Mede door de bijzondere opzet heeft de gaaf bewaard gebleven wijk een duidelijk eigen karakter.

ONTSTAAN EN ONTWIKKELING

Algemeen

Na de invoering van de Woningwet in 1901 was het voor gemeenten met meer dan 10.000 inwoners verplicht om voor nieuw te ontwikkelen gebieden een uitbreidingsplan te maken. In 1904 verscheen het uitbreidingsplan voor de gemeente Arnhem. Het ging daarbij vooral om uitbreidingen aan de oostkant van het centrum. Helaas is de plankaart in de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan. De toelichting is wel bewaard gebleven en daaruit blijkt dat de invloed van het plan - in ieder geval voor de uitbreidingen op erfpachtgrond - zeer verrijkend was. Hiertoe behoorde ook het gebied genaamd de 'Binnenvisschersweide', waar de Van Verschuierwijk zou komen.

Dit min of meer rechthoekig gebied met aan de zuidwestzijde een spits toelopende punt werd in 1911 aan de vereniging 'Volkshuisvesting' in erfpacht gegeven. Op de kaart van het uitbreidingsplan van 1918 (*kaart 3*) is de dan inmiddels gerealiseerde Van Verschuierwijk al ingetekend.

Het woningbouwcomplex van de Van Verschuierwijk is in de periode 1911-1913 gebouwd. De Van Verschuierwijk werd in de volksmond ook wel het 'Blauwe Dorp' genoemd, naar de blauwe dakpannen waarmee oorspronkelijk alle daken waren bedekt. De wijk is gebouwd door de Arnhemse woningbouwvereniging Volkshuisvesting. Deze vereniging werd opgericht in de tijd dat het particuliere initiatief lamgelegd was, de vereniging Openbaar Belang niet meer wenste te bouwen en het gemeentebestuur evenmin.

De behoefte aan nieuwe woningen was echter zo groot dat in februari 1908 enige raadsleden het initiatief namen tot oprichting van de vereniging Volkshuisvesting, die met financiële steun van het rijk arbeiderswoningen wilde gaan bouwen. Tot de oprichters behoorden de burgemeester, mr. A.J.A.A. Baron Van Heemstra en de heren A.R. Jolles, B.P. Baron Van Verschuier en J.W.A. Zoestbergen. De Van Verschuierwijk werd na de Mussenberg het tweede woningbouwcomplex van Volkshuisvesting.

Stedenbouwkundig plan

De Van Verschuierwijk maakt deel uit van het Algemeen Uitbreidingsplan voor Arnhem, dat in 1904 door ir. W.F.C. Schaap (1870-1933), de toenmalige directeur Gemeentewerken (1900-1920), werd gemaakt. Bij de bouw van de Van Verschuierwijk hield Schaap vast aan de stedenbouwkundige ontwerpprincipes die hij in zijn toelichting bij het uitbreidingsplan had beschreven. Deze principes waren gebaseerd op de esthetische stedenbouw, waarmee Schaap hardhandig afrekende met de formele stedenbouw van de vorige eeuw. De Oostenrijkse architect Camillo Sitte (1843-1903) was een goed voorbeeld van iemand die zich verdiepte in de esthetische stedenbouw. Camillo Sitte wees in zijn werk *Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen* op de esthetische eisen waaraan een stadsproject moest voldoen.

De Van Verschuierwijk werd opgezet als een op zichzelf staande wijk met een hoge dichtheid.

De wijk werd geheel omsloten door een viertal straten: de Van Verschuierstraat, de Van Oldenbarneveldtstraat, de Broekstraat en de Rietgrachtstraat. Deze vier straten gaven de vorm aan de wijk en werden begeleid door een hoge gesloten buitenring met meergezinswoningen. Drie korte straten gaven via poortgebouwen toegang tot het binnenplein.

Aan dit centraal gelegen Van Verschuierplein werd een lage binnenring van eengezinswoningen en een schoolgebouw gesitueerd. Het plein was ontworpen als ontmoetingsplek voor de bewoners, om in een oase van rust bij te komen van de drukte van alledag. De oorspronkelijke inrichting van het plein was eenvoudig van opzet. Het bestond uit een verlaagd plateau met grind, een groenstrook met bomen aan de rand, omgeven door een transparant hekwerk. De ingang tot het verlaagde plateau was gelegen aan de westzijde van het plein.

Bebouwing

In opdracht van woningbouwvereniging Volkshuisvesting ontwierp het Rotterdamse architectenbureau De Roos & Overijnder de eerste woningbouwcomplexen in Arnhem: 115 arbeiderswoningen in de Mussenberg (1910-1911), 213 arbeiderswoningen met drie winkels en een werkplaats in de Van Verschuierwijk (1911-1913), 154 woningen in de wijk Klarendal (1918-1922) en 172 woningen met enkele winkels en werkplaatsen in de Kapelwijk (1930, in samenwerking met Schulte Nordholt).

De Van Verschuierwijk had een oppervlakte van ongeveer een halve hectare en bestond uit 213 arbeiderswoningen, drie winkels, een werkplaats en een school. Er werd onderscheid gemaakt tussen twee soorten woningen. In de hoge buitenring kwamen meergezinswoningen die bestonden uit twee bouwlagen met een kap, afgedekt met een schuine kap met blauwe dakpannen. De ring had een rijke detaillering en vele accenten. De buitenring omvatte tevens drie winkels en een werkplaats.

De binnenring bestond daarentegen uit drie haaks op elkaar staande rijtjes eengezinswoningen van slechts één bouwlaag, eveneens met een schuine kap met blauwe dakpannen. De vierde wand van het plein werd gevormd door een schoolgebouw, dat een opvallend element aan het plein zou gaan vormen. De school werd in 1916 gebouwd naar ontwerp van G.C. Bremer.

De architectuur van de Van Verschuierwijk werd gekenmerkt door traditionele hoofdvormen en materialen, zoals gesloten bakstenen gevels, steil hellende daken, houten kozijnen met schuiframen (oorspronkelijk met roedenverdeling), topgevels, rondboogpoorten en benadrukte ingangspartijen.

Wijzigingen

De stedenbouwkundige opzet van de wijk is nagenoeg hetzelfde gebleven. Wat betreft de inrichting is er wel het een en ander veranderd. De oorspronkelijk simpele inrichting met een verlaagd plateau met grind, een groenstrook en een transparant hekwerk is veranderd in een verhard speelplein met parkeerplaatsen en groenvakken met struiken en bomen.

Het bebouwingsbeeld is afgezien van een aantal kleine wijzigingen niet veranderd. De wijzigingen betreffen onder andere de kleur van de dakpannen van de buitenring (van blauw naar rood) en de roedenverdeling van de vensters, die voor een groot deel is verdwenen. Voorts zijn de voordeuren van de woningen aan het binnenplein vervangen; doordat alle nieuwe deuren van eenzelfde type zijn, is de eenheid echter bewaard gebleven. Bij de renovatie van de woningen zijn ook de interieurs gemoderniseerd. Het voormalige schoolgebouw aan het binnenplein werd inwendig geheel verbouwd ten behoeve van een aantal wooneenheden.

HUIDIG RUIMTELIJK KARAKTER

Stedenbouwkundige opzet (kaart 4)

Kenmerkend voor het huidige karakter van de wijk is in het bijzonder het sterk samenhangende totaalbeeld, dat vooral ontstaat door de zeer bijzondere eigen, van de directe omgeving afwijkende, stedenbouwkundige opzet en door de eenheid in architectuur.

De wijk is min of meer rechthoekig van vorm met aan de zuidwestzijde, op de hoek van de Rietgrachtstraat en de Broekstraat, een spits toelopende punt. De grenzen van het terrein worden duidelijk gemarkeerd door de krachtige, stedelijk aandoende, buitenring van twee bouwlagen met kap. Aan de binnenzijde vertoont de wijk een meer dorps karakter met een rechthoekig plein, omringd door laagbouw.

Wegenstructuur

De wijk wordt begrensd door de Broekstraat, de Rietgrachtstraat, de Van Verschuerstraat en de Van Oldenbarneveldtstraat. Vanaf de drie eerstgenoemde wegen lopen korte, deels lichtgebogen, straten naar het Van Verschuerplein, het centrale element van de wijk. Aan de Rietgrachtstraat is de 'hoofdtoegang' tot het plein gelegen. Het plein is aan deze zijde bereikbaar via twee poortgebouwen, één in de buiten- en één in de binnenring. Vanaf deze plek gezien wordt het zicht beëindigd door het schoolgebouw aan de overzijde van het plein.

De beide andere, vrijwel recht tegenover elkaar gelegen, toegangen aan de Van Verschuerstraat en de Broekstraat, kunnen gezien worden als de 'zij-ingangen' van de wijk. Poortgebouwen in de buitenring verschaffen toegang tot het binnenplein. De toegangen tot het plein en de rondom het plein gelegen straten zijn met klinkers bestraat. Het plein zelf is verhard met asfalt en trottoirtegels en ingericht met enkele speelvoorzieningen. Via een stelsel van paden zijn de achtertuinen ontsloten.

Bebouwingsstructuur

De bebouwingsstructuur van de wijk wordt gekenmerkt door een halfopen blokverkaveling, met een hoge, vrijwel gesloten buitenring met beneden- en bovenwoningen en een lage, meer open binnenring met rijen eengezinswoningen rondom een rechthoekig plein. Net als in de blokverkaveling, staan de woningen van de buiten- en binnenring met de achterzijden naar elkaar.

De langgerekte woningblokken van de buitenring volgen het beloop van de aangrenzende straten, waardoor de gevelwanden aan de Broekstraat en Rietgrachtstraat knikken vertonen. Het beeld wordt verder verlevendigd door vele verspringingen in de rooilijn, de toepassing van topgevels en de accentuering van ingangspartijen en onderdoorgangen.

Een opvallend element in de bebouwingsstructuur van de buitenring wordt gevormd door de smalle 'afgekapte' punt, gelegen op de hoek van de Rietgrachtstraat en de Broekstraat. Deze 'kop' van de wijk heeft een risaliserende middenpartij met twee topgevels en afgeschuinde hoeken. Aan de grote (etage)ramen op de begane grond kan men de oorspronkelijke functies (winkels, kantoor/werkplaats) nog aflezen. Ook het voormalige winkelpand op de hoek van de Rietgrachtstraat en de Van Verschuerstraat valt op door de afgeschuinde hoek en de topgevel; thans is hier een cafétaria gevestigd.

De naar het plein gerichte bebouwing van de binnenring geeft het plein een besloten karakter. De oostelijke wand bestaat uit een voormalig schoolgebouw; de overige wanden bestaan uit rijen eengezinswoningen van één bouwlaag met kap. De onderdoorgang in de westelijke wand wordt duidelijk geaccentueerd door de grotere hoogte en de topgevel.

Groenstructuur

Als gevolg van de dichte bebouwingsstructuur is in de Van Verschuerwijk weinig ruimte voor groen. Rondom het Van Verschuerplein staan verschillende bomen. Het plein zelf is grotendeels verhard en ingericht met speeltoestellen en enkele lage groenperken. De randen van het plein zijn deels opgevoerd aan parkeerplaatsen. Op het binnenplein van de voormalige school staat een oude grote kastanje, terwijl langs de randen enkele groenperken zijn ingericht.

Aan de Rietgrachtstraat en de Van Verschuerstraat is bij het merendeel van de (beneden)woningen slechts ruimte voor een zeer smal groenstrookje, van het trottoir gescheiden door eenvoudige, lage smeedijzeren hekjes. Daar waar de rooilijn naar achteren is verschoven, is de groenstrook wat breder. De (beneden)woningen aan de Broekstraat en de Van Oldenbarneveldtstraat hebben grotere voortuinen, begrensd door smeedijzeren hekjes, die voor een groot deel zijn vernieuwd. De meeste voortuinen in deze straten zijn bovendien van elkaar afgescheiden door middel van ligusterhagen, waardoor de tuinen een bijdrage leveren aan het groene karakter van de straten. Aan het Van Verschuerplein hebben de woningen kleine voortuintjes, die van elkaar gescheiden worden door lage muurtjes en van het trottoir door middel van lage smeedijzeren hekjes.

De aan de achterzijde van de woningblokken gelegen erven en tuinen zijn grotendeels aan het zicht vanaf de openbare ruimte onttrokken.

Een belangrijk onderdeel van de groenstructuur is ten slotte de beplanting van de Broekstraat. De inmiddels tot aanzienlijke afmetingen uitgegroeide kastanjabomen aan weerszijden van de straat zijn in hoge mate bepalend voor het aanzicht van de wijk. Overigens is ook de Van Oldenbarneveldtstraat aan weerszijden beplant met paardekastanjes; aan de Van Verschuerstraat staan acacia's.

Bebouwing

Buitenring

De buitenring bestaat uit twee bouwlagen met een kap en ondiepe uitbouwen aan de achterkant. Op een aantal plekken is een geïntegreerde rondboogpoort aanwezig, die toegang verschaft tot de binnenring en het binnenplein. De buitenring wordt overdekt door een langgerekt samengesteld dak met rode dakpannen. In het dak aan de voorzijde komt een aantal rechthoekige dakkapellen voor. Boven de ingangen naar de woningen en boven de rondboogpoorten naar het binnenplein bevinden zich topgevels.

De ingangen naar de woningen zijn per twee, drie of vier gekoppeld en samengebracht in portieken. Afwisselend komen rondboogportieken en vierkante portieken met gesneden houten omlijstingen voor.

De gevels zijn opgetrokken in baksteen; voor de eerste bouwlaag en de poorten is een andere soort gebruikt dan voor de verdiepingen.

Een deel van de buitenring verdient afzonderlijke aandacht. Het gaat daarbij om de bebouwing op de hoek van de Rietgrachtstraat en de Broekstraat. Deze hoek is symmetrisch opgebouwd. Op de hoeken zijn twee winkels gesitueerd die reeds hun functie hebben verloren. De winkelpanden hebben een groot etalagevenster aan weerszijden van de ingang, die in de afgeschuinde hoek is geplaatst. Het middendeel bestaat uit samengestelde vensters en wordt afgesloten met een gekoppelde topgevel met beschoten geveltoppen.

Binnenring

De binnenring bestaat uit een bouwlaag en een kap. De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen. Het dak is gedekt met blauwe pannen. Via dakkapellen wordt de bovenverdieping van licht voorzien. De woningen hebben op de begane grond een groot rechthoekig venster en een ingang met een vernieuwde voordeur met daarboven een houten luifeltje.

Het poortgebouw aan de westzijde van het plein heeft een afwijkende architectuur. Dit pand bestaat uit twee bouwlagen met een kap, waardoor de hoofdtoegang van de wijk extra wordt geaccentueerd.

Aan het plein is een voormalige school gelegen. Dit gebouw is van binnen verbouwd tot wooneenheden. Het middendeel van het gebouw heeft een opvallend karakter, doordat het naar voren is geplaatst en van een torentje is voorzien. Dit middendeel vormt een tegenhanger van het poortgebouw, bij de hoofdingang gelegen, aan de andere zijde van het plein. Op deze manier ontstaat er een evenwicht in de bebouwing van het plein; overwegend lage bebouwing met twee tegenover elkaar liggende, wat zwaardere accenten.

BEGRENZING

De Van Verschuerwijk is een duidelijk te begrenzen eenheid. Het sterk samenhangende bebouwingsbeeld en de bijzondere stedenbouwkundige opzet wijken af van de omliggende bebouwde gebieden.

Het aangewezen gebied wordt begrensd door de omliggende straten, namelijk de Rietgrachtstraat, Van Verschuerstraat, Van Oldenbarneveldtstraat en Broekstraat. In de drie eerstgenoemde straten ligt de grens langs de trottoirs, die zelf binnen de begrenzing vallen.

Het aan de wijk grenzende deel van de Broekstraat is geheel binnen de begrenzing opgenomen. Deze straat heeft nog een fraai profiel, een klinkerbestrating, en is beplant met paardekastanjes, die inmiddels dusdanige afmetingen hebben, dat een 'groen scherm' tussen de wijk en het industriegebied is ontstaan.

De exacte begrenzing is weergegeven op de bijgevoegde kaart, MSP/16/03.

NADERE TYPERING VAN TE BESCHERMEN WAARDEN

De Van Verschuierwijk is een sterk samenhangende wijk, gebouwd volgens het principe van de hofbouw. Deze wijk is één van de vroegste Nederlandse voorbeelden van deze manier van bouwen sinds de invoering van de Woningwet. De wijk maakt deel uit van de stadsuitbreidingen in Arnhem-Noord uit de periode 1900-1940, voor een belangrijk deel tot stand gekomen op basis van de door de toenmalige directeur Gemeentewerken, W.F.C. Schaap opgestelde, maar nimmer goedgekeurde en vastgestelde uitbreidingsplannen van 1904 en 1917.

Beschermenswaardig is de gehele stedenbouwkundige opzet van de wijk, waarin de stedenbouwkundige principes, die aan de uitbreidingsplannen van Arnhem ten grondslag hebben gelegen duidelijk herkenbaar zijn gebleven.

Met betrekking tot de *stedenbouwkundige hoofdstructuur* zijn van belang:

- de duidelijke afbakening van de wijk door vier omsluitende wegen (Rietgrachtstraat, Van Verschuierstraat, van Oldenbarneveldtstraat en Broekstraat);
- het besloten karakter van de wijk door de hoge buitenring;
- de ligging en hoofdvorm van het Van Verschuierplein als centraal element in de wijk;
- de korte, lichtgebogen straten met de originele klinkerbestrating en het stelsel van achterpaden binnen de wijk.

Voor het *bebouwingsbeeld* van de wijk zijn de volgende elementen van belang:

- de hoge gesloten buitenring die de lagere binnenring omarmt;
- de symmetrische opgezette 'kop' van de wijk (de bebouwing op de hoek van de Broekstraat en de Rietgrachtstraat) met de twee winkelpanden;
- de rondboogpoorten die opgenomen zijn in de gevel van de buitenring;
- de bebouwingsaccenten (topgevels et cetera) bij de entrees van de woningen en bij de poorten in de buitenring;
- de continue afwisseling van dakkapellen en betimmerde topgevels in het dakvlak van de buitenring;
- de symmetrische opbouw van de bebouwing rond het binnenplein: lage bebouwing aan de lange zijden en hogere bebouwing (het voormalige schoolgebouw en het poortgebouw) aan de korte zijden;
- de lage muurtjes bij de entrees van de woningen van de binnenring;
- de eenheid binnen het totale bebouwingsbeeld (dakvormen, kleur- en materiaalgebruik, detaillering).

Voorts zijn met betrekking tot de *groenstructuur* de volgende elementen van belang:

- de beplanting van de Broekstraat (kastanjes);
- de grote (kastanje)boom op het binnenplein van de voormalige school;
- de kleine voortuintjes en de begrenzing ervan door smeedijzeren hekjes en ligusterhagen;
- het groene karakter van het Van Verschuierplein.

WAARDERING

De Van Verschuierwijk is van hoge *stedenbouwkundige waarde* als goed voorbeeld van een wijk arbeiderswoningen, die is opgezet volgens het principe van (half-)hofbouw met een hoge buitenring en een lage binnenring rondom een plein. Het concept van de hofbouw kwam met de opkomst van de moderne stedenbouw rond de eeuwwisseling opnieuw in de belangstelling.

De Van Verschuierwijk is een belangrijk onderdeel van de stadsuitbreidingen in Arnhem-Noord uit de periode 1900-1940 op basis van de uitbreidingsplannen uit 1904 en 1917 van de directeur Gemeentewerken, ir. W.F.C. Schaap (1870-1933).

Voorts is de wijk van bijzondere betekenis vanwege de verschijningsvorm. De wijk is in zijn geheel ontworpen en vormt een duidelijke eenheid met een sterke samenhang. Daarnaast is de situering van de wijk gunstig vanwege de ligging ten opzichte van het gelijktijdig tot ontwikkeling gebrachte industriegebied 't Broek en het oude stadscentrum.

De Van Verschuierwijk is van *architectonische waarde* als goed voorbeeld van een wijk arbeiderswoningen met een traditionele hoofdopzet en architectuur met een zorgvuldige detaillering. De hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp komen tot uitdrukking in de gave verhoudingen, het goede kleur- en materiaalgebruik en de spaarzame ornamentiek in houtsnijwerk en terracotta tableaux. Als zodanig is het complex een goed voorbeeld van het werk van de architecten J.H. de Roos (1875-1942) en W.F. Overijnder (1875-1941) en is het van bijzondere betekenis voor het oeuvre van dit architectenbureau.

De Van Verschuierwijk is van *cultuurhistorische waarde* als bijzondere uitdrukking van de vooruitstrevende situatie in Arnhem op het gebied van de volkshuisvesting, die verbonden is met de Woningwet van 1901 (aandacht voor de volkshuisvesting, ontstaan van woningbouwverenigingen) en bekendheid met de buitenlandse moderne stedenbouwkundige visies. Als vroege uitdrukking van een typologische ontwikkeling in de rangschikking van arbeiderswoningen in Nederland is de wijk van belang wegens de innovatieve waarde.

RECHTSGEVOLG VAN DE AANWIJZING

Ter effectuering van de aanwijzing van een beschermd stads- of dorpsgezicht moet ingevolge artikel 36 van de Monumentenwet 1988 een bestemmingsplan worden opgesteld. De toelichting op de aanwijzing kan daarbij voor wat het beschermingsbelang betreft als uitgangspunt dienen. Doel van de aanwijzing is de karakteristieke, met de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van het gebied te onderkennen als zwaarwegend belang bij de toekomstige ontwikkelingen binnen het gebied. De aanwijzing beoogt op die wijze een basis te bieden voor een ruimtelijke ontwikkeling, die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruikmaakt en daarop voortbouwt.

In het aanwijzingsbesluit is bepaald in welke mate de vigerende bestemmingsplannen aan het beschermingsvereiste voldoen.

BRONNEN

- W. Lavooij, *Twee eeuwen Bouwen aan Arnhem; de stedenbouwkundige ontwikkeling van de stad*, Zutphen 1990.
- W. Lavooij, *Gebouwd in Arnhem; jongere bouwkunst vanaf 1840*, Zutphen 1990.
- D.W. Neijenesch, *Arnhem en zijn toekomstige ontwikkeling*, Arnhem 1919.
- J.Th.W. Willemsen, *De Volkshuisvesting in Arnhem 1829-1925; bijdrage tot de geschiedenis van Arnhem, deel 3*, Gemeentearchief Arnhem, Arnhem 1969.

Kaarten

1. Oriëntatiekaart, RDMZ 2004.
2. Bedrijventerrein 't Broek en de Van Verschuierwijk, 1919.
In: D.W. Neijenesch, *Arnhem en zijn toekomstige ontwikkeling*, Arnhem 1919, p. 24-25.
3. Situatiekaart van de plannen van uitbreiding, gemeente Arnhem 1918.
Bron: Gelders Archief, Arnhem.
4. Waarderingskaart, RDMZ 2004.

COLOFON

Uitgave: Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 2004

Onderzoek en tekst:
Gelders Genootschap

Begrenzingskaart: RDMZ, drs. B.A.R.T. Broex
Foto omslag: Gelders Genootschap
Redactie: RDMZ, drs. E.B. Manuel

PRODUCTIE

RDMZ/Drukkerij Kerckebosch bv, Zeist

1, 11 0526066012

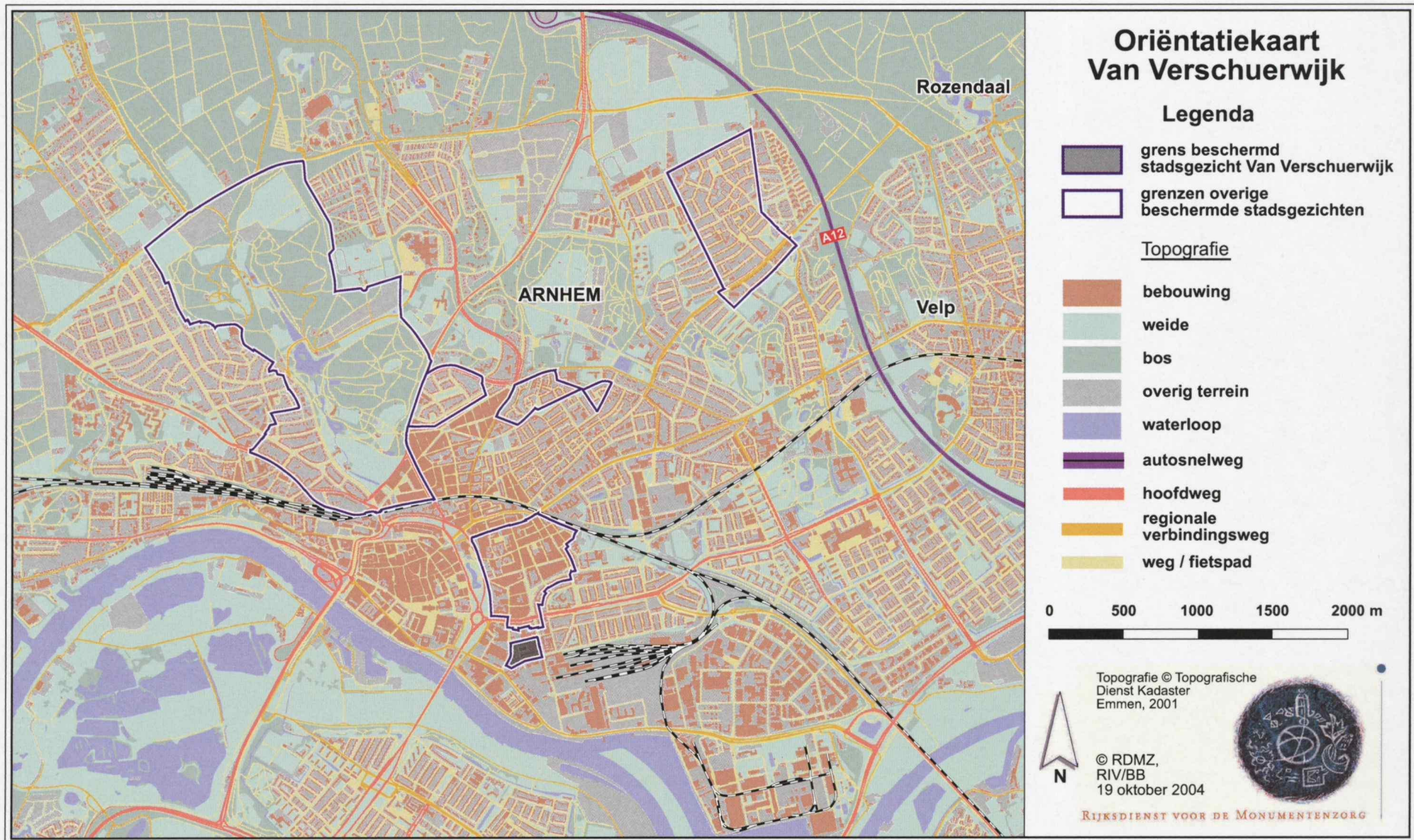
BIJLAGEN

1. Oriëntatiekaart.
2. Bedrijventerrein 't Broek en de Van Verschuierwijk, 1919.
3. Situatiekaart van de plannen van uitbreiding, gemeente Arnhem 1918.
4. Waarderingskaart.

1,110526066013

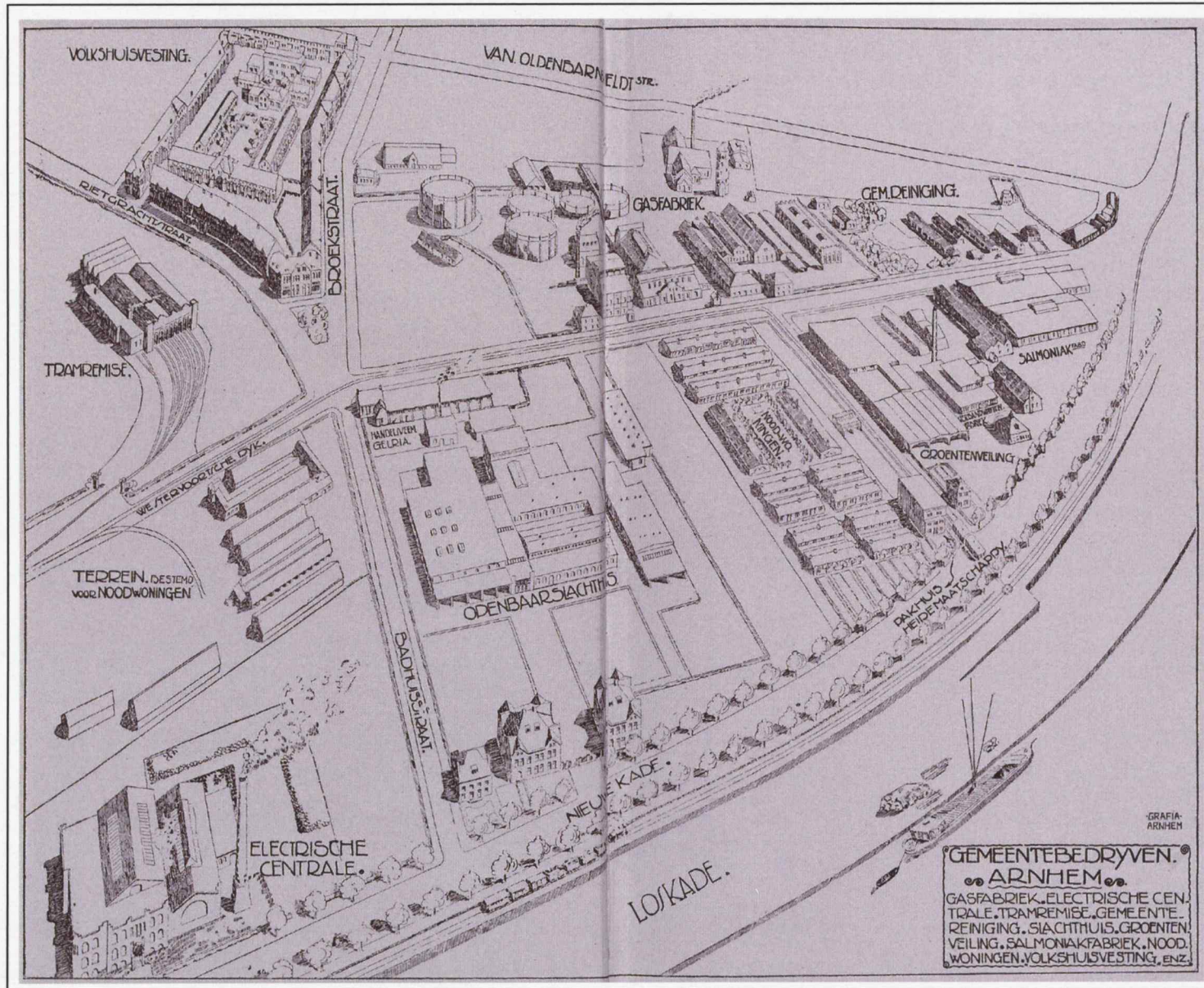
1.110526066014

Kaart 1 Oriëntatiekaart

1.110526066015

Kaart 2 Bedrijventerrein 't Broek en de Van Verschuerwijk, 1919

1, 0526066017

Waarderingskaart Van Verschuerwijk

Legenda

 grens beschermd stadsgezicht

ruimtelijke karakteristiek

 bebouwingsstructuur

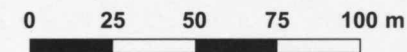
 wegenstructuur

 groenstructuur

topografie

 bebouwing

 wegen/overige verharding

© RDMZ, RIV/BB
19 oktober 2004

RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG

1,1052666018